

▷ SZÖVEG: PALUGYAI ISTVÁN | FÉNYKÉP: HEILING ZSOLT

Parádés díszletek között

Nemcsak az őslakosokat ihlette meg a Tongariro Nemzeti Park látványos forma- és színvilága. A filmtörténetbe a Végzet hegyeként vonult be a Gyűrűk Ura forgatási helyszínéként a Ruhapeu szabályos, vulkáni kúpja. A tűzhányó vörös törmelékletjén lefelé baktatva a Smaragd-tavakat pillanthatjuk meg az egyik legnépszerűbb új-zélandi túraútvonalon, a Tongariro-átkelésen

Ahol a kőzetlemezek súrlódásmentesnek éppen nem nevezhető frigyét a Cirkumpacifikus-Tűzgyűrű szentesíti, az Ausztrál-Indiai- és a Csendes-óceáni-kéreglemez találkozásánál jött létre Új-Zéland. Itt nemcsak a (néha pusztító erejű) földrengések gyakoriak, de a talaj is különösen forróvá válhat a talpunk alatt. Kiváltképp, ha az ország Északi-szigetén, a Taupo Vulkanikus Övezetben, a világ egyik legaktívabb vulkáni területén járunk. A Föld hője látványos képződményekkel és jelentős energiával ajándékozta meg a szigetországot

A maorik – Új-Zéland őslakosai – természetesen a vulkanikus jelenségeket is beépítették meséikbe. Klasszikus ősi legendájuk szerint: egyik elődjük, Ngatoroirangi az északi tropikus csendes-óceáni őshazából errefelé tévedvén a Tongariro-hegy tetején rekedt, ahol a hidegtől megdermedt. Otthon marad nővérei, Kuiwai és Hauhangaroa, meghallván sírását, két tűztündért, Te Puput és Te Hoatát küldték testvériük megsegítésére. A tündérek nyomban útnak is indultak a föld alatt, hogy a tűzhányók és földrengések istene, Ruamoko erejét segítségül hívva megmentsék a hegyen rekedt Ngatoroirangit. Útjuk során időnként a fel-

színrre kellett jönniük levegőért, és ahol felbukkantak, tüzet is hoztak magukkal. Itt keletkeztek a gejzírek, az iszapfortyogók, a forró tavak és a vulkánok – így a Tongariro is.

A megható történeten az sem ejt csorbát, hogy az ősi megfigyeléseket a lemeztectonika-elmélet az 1960-as évek óta már nem egészen így magyarázza...

... a tündérek nyomban útnak is indultak a föld alatt, hogy a tűzhányók és földrengések istene, Ruamoko erejét segítségül hívva megmentsék a hegyen rekedt Ngatoroirangit...

NORMÁLIS, HA GEOTERMÁLIS FORRÓ FOGADTATÁS

Turistamágnes

Whakarewarewa faluban naponta többször is telt ház mellett tartanak bemutatót, maori ruhákat magukra öltve a helyiek. A műsor elmaradhatatlan eleme a maori köszöntés: a hongi. Az orr egymáshoz érintése az egységet fejezi a maorik között. Napjaink COVID-19 terhelte hétköznapjaiban ez a kézfogásnál is nagyobb kockázatot rejt, így nem meglepő, hogy e köszöntés most épp tilos Új-Zélandon

Kráterek földjén

A 250 km hosszú Taupo Vulkanikus Övezet északon a Plenty-öbölben fekvő White-szigetnél kezdődik (a sziget tűzhányója a 2019-es, halálos áldozatokat is követelő tragikus kitöréséről vált ismertté), délen pedig a Tongariro, a Ngaruhoe és a Ruapehu vulkánok zárják a sort. Maga a Taupo Vulkanikus Övezet négy hatalmas egykori kalderát is rejt, az egyik közülük a maori nyelven Wai-O-Tapunak („szent vizek”) nevezett, 28 km²-es terület, a térség legnagyobb egybefüggő vulkanikus tájegysége. Az itt kialakított tanösvényen egymást érik a földtani látványosságok, köztük 12 olyan kráterrel, melyeket a föld alatti vízrendszerből származó, sokszor majd' százfokos folyadékokban, vagy annak gőzeiben lévő savak omlasztottak be. A beomlott kráterek oldalfalait ásványok festik színesre: a sárga kén, a bíborlila mangán-oxid, a rózsaszín higany-szulfid, a fehér kaolin, a vöröses-barnás pedig vas-oxid jelenlétére

Erős kontraszt

Wai-O-Tapu iszapfortyogóit buja, óriáspáfrányokkal tűzdelt erdő övezi. A patak 30 °C feletti vize azonban a mélyben rejlő magmás működésről árulkodik. Az „Ördög pezsgőfürdőjével” ellentétben itt akár meg is mártózhatunk

A pokol apró és óriáskapui

Színeiben és formáiban is igen változatos az iszapfortyogók és fumarolák sorozata a „Wai-O-Tapu Termál Csodaországban” – ahogy a helyiek nevezik a területet

utal. A környék őslakosai régen hasznosították is a színes rétegeket: a vöröses színhez például hal- és bánaolajat keverve jutottak okkeres színű festékanyaghoz.

A legfiatalabb kráter alig több 50 évesnél: 1968-ban történt beomlása a szemtanúk szerint ismétlődő, mennydörgésszerű hanggal járt; a Te Rua Whaitiri (Mennydörgés-kráter) nevét is innen kapta, s mára négyszeresére nőtt, és folyamatosan tágul a forrásponthoz közeli víz savas gőzeitől.

Az egyik beomlott kráter a filmtörténetbe is bevonult: a forró iszappal teli Rua Pumahu mélyéről jövő vészjósló hangokat A Gyűrűk Ura felvételeihez használták fel. Szomszédja, a Rua Qwhanga a kráterek sokkal békésebb arcát mutatja: falának üregeiben Európából betelepített seregélyek, Ázsiából érkezett pásztormejnők és őshonos ausztrál fecskék költenek. Tojásaik keltetésében a mélyből érkező hő is részt vesz. Az Ipu-iszapmedencék mélyén bugyborékoló ötvenfokos iszap finomítatlan kőolajat tartalmaz, melynek állagát apró grafit szemcsék és kőolaj keveréke biztosítja. Az 19–20. század fordulóján az iszapot rendszeresen lefölozték, és petróleumlámpákban hasznosították.

Medence pezsgővel

A Wai-O-Tapu legnagyobb attrakciója azonban az úgynevezett Pezsgő-medence, mely a Tarawera-vulkán 1886-os kitörése óta vonzza a turistákat, miután a vulkáni hamu tönkretette az addigi fő látványosságnak számító rózsaszín-fehér mészkőteraszokat. A szürke, vízszintes mészkőpaddal körbevett, vörös partfalú, beljebb zöldes színű medence a legnagyobb új-zélandi hévforrás (65 m széles és 62 m mély), mely egy 700 évvel ezelőtti kitöréskor keletkezett krátert foglal el.

A vízből felszálló szén-dioxid-buborékok nem hagynak kétséget afelől, miről is kapta nevét a meredek falú tó, melynek enyhén savas vize egy 230 Celsius-fokos hőfokból származik, és csak a felszínre érve hűl 74 Celsius-fokra. Egyedülálló karéját arzén-szulfid és antimon-pentaszulfid kristályok vonják be „arannyal”, de a vízben sok a valódi arany, az ezüst, a kén, a higany és a tallium is. A párolgó víz kovartartalmából itt keletkező szilícium-dioxid kőzetből, a gejziritekből álló teraszok a legnagyobb ilyen képződmények egész Új-Zélandon.

A 700 éve tartó folyamat során mára mintegy másfél hektárra terebélyesedett padok vize felett fapallókon vezet az ösvény. Innen a víz egy sekélyebb, *A művész palettájának* nevezett medencébe folyik át, miközben

A szürke, vízszintes mészkőpaddal körbevett, vörös partfalú, beljebb zöldes színű medence a legnagyobb új-zélandi hévforrás (65 m széles és 62 m mély), mely egy 700 évvel ezelőtti kitöréskor keletkezett krátert foglal el.

A CIKK MEGJELÉNÉSÉNEK
TÁMOGATÓJA AZ STA TRAVEL

STATRAVEL.HU

Az Ördög Pezsgőfürdője

vagy Pezsgő-medence. A felszálló pára talán fürdésre csábítja a téli Hévízi-tóhoz szokott szemlélőt, de a parti szegély vörös színe óvatosságra int...

A békés táj szupervulkánt rejt

A Balaton-méretű Taupói-tó, mely a 26 000 évvel ezelőtti kitörés kalderáját tölti ki, látványos bizonyítéka az Új-Zéland alatt működő hatalmas természeti erőknél.

15 Celsius-fokra hűl, és kémhatása enyhén lúgossá válik. A közben felszínre kerülő ásványok színe a fényviszonyoktól és a levegő tisztaságától függően más és más, de mindenképpen különleges, már-már pszichedelikus látvánnyal örvendezt meg.

A Pezsgő-medence partfalának felső rétegében máig megtalálhatók az Északi-sziget közepén magasodó Taupo-vulkán 1800 évvel ezelőtti utolsó kitöréséből származó anyagok. A hatalmas kataklizmát kísérő légköri jelenségeket a számítások szerint hajdan Kínában, sőt akár Európában is láthatták. A hamu- és szikladarabokból álló pirokklasztár óránként 600-900 km-es sebességgel tarolta le a környéket, s 30 km³ anyagot terített szét a felszínen! De Új-Zéland látott ennél súlyosabb vulkáni katasztrófát is, ráadásul ugyanitt. A Taupo szupervulkán 26 ezer évvel ezelőtti kitöréskor kilövellő anyag az Északi-sziget középső részét teljesen betérítette, s ekkor keletkezett a kalderában máig létező Taupói-tó is.

Gyilkos szépség

A Pezsgő-medence ásványkiválásoktól, bekérgeződésektől változatos pereme

Kitörés – megrendelésre

Wai-O-Tapu geotermális csodavilágától kissé távolabb található egy kisebb, aktívan fortyogó iszaptó és az ország második legmagasabb gejzire, a Lady Knox. Az Új-Zéland egykori kormányzójának lányáról elnevezett gejzír közepén másfél méteres, szabályos kúp magasodik, s többnyire szelíden gőzölög. Az amfiteátrumszerűen köré épített fapadokra minden délelőtt odagyűlik a tömeg, hogy csodát lássanak: a bemutató vezetője odalép a képződményhez, és szappandarabokat szór a kürtőbe, a „jól nevelt” gejzír pedig fél perc múlva habzásnak indul, majd a vízsugár 20 m magasra lövell! Az amúgy egy ideig, a természetvédelmi tiltásig az akkor már túl alacsony hőmérsékletű izlandi Geyseren is alkalmazott trükk közel száz éve hozza lázba a közönséget. Akkoriban volt egy fogház a közelben, s az apróbb bűnökért elítélt rabok, akik a börtön falain kívül is szabadon mozoghattak, rátaláltak a meleg vizű tavacskára. Nagy lehetett a megdöbbenés, amikor fürdés közben a szappan életre keltette a tavat! A „csoda” hamarosan zarándokhellyé lépett elő.

A küzdőtéren Lady Knox

A gondosan előkészített kitörést tömegek várják. Az emberáradat azonban – mint sok más természeti jelenségénél – kissé ront az élményen

Felkészülni, rajt...

A kezdeti bugyogás után igazi kilövellés a nézők jutalma: akár 20 m magasra is feltör a forró víz a gejzírből. A „turisztikai” kitörés kihagyhatatlan, mert látványosan koronázza a többi vulkáni kísérőjelenséget. De azért az izlandi Strokkur ennél segítség nélkül is nagyobb lö...

A szappan okozta kitörésnek persze van racionális magyarázata is. Ez azoknál a gejzireknél hatékony, melyeknél a mélyben uralkodó forróság és a nyomás már nem elegendő a gyakori és látványos kitörésekhez, vagy éppen már egyáltalán nem lövellnek föl, de azért a mélyben még jelen van a plusznyomás. Ekkor részben a forró mélybe vezető vízoszlop súlyát kell csökkenteni, hogy kitörés történjen (erre kiváló a bő buburék képződés), másrészt a felszínközeli, hűvösebb vízrétegeken kell átvezetni a feláramlást, ami a szappanlé felületi feszültséget csökkentő szerepét emeli ki. Így már a felszínre kerülhet a mélyből felbukkanó víz, amelynek szökőkútja amúgy korántsem mindig forró... De Lady Knox magától is kitör, csak épp kiszámíthatatlan, hogy mikor. Ez pedig nem túl jó alapállítás az ide túrákat szervezőknek.

PALUGYAI ISTVÁN
TUDOMÁNYOS ÚJSÁGIRÓ

HEILING ZSOLT
A FÖLDGÖMB KIADÓJÁNAK
VEZETŐJE, LELKES UTAZÓ,
TÚRÁZÓ